

УДК 349.418

ПРАВОВІ АСПЕКТИ КЛАСИФІКАЦІЇ СИСТЕМ РЕЄСТРАЦІЇ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ

Піфко О.О., к. ю. н.,
доцент кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства
Ужгородський національний університет

У статті досліджуються правові аспекти класифікації систем реєстрації прав на землю та інше нерухоме майно, аналізуються основні відмінності між різними системами, переваги та недоліки окремих видів систем реєстрації.

Ключові слова: реєстрація прав, реєстрація прав на землю, система реєстрації прав, права на землю, класифікація систем реєстрації.

В статье исследуются правовые аспекты классификации систем регистрации прав на землю и другое недвижимое имущество, анализируются основные различия между различными системами, преимуществами и недостатки отдельных видов систем регистрации.

Ключевые слова: регистрация прав, регистрация прав на землю, система регистрации прав, права на землю, классификация систем регистрации.

Pifko O.O. LEGAL ASPECTS OF CLASSIFYING LAND TITLE REGISTRATION SYSTEMS

The article deals with legal aspects of classification system of registration of rights to land and other real estate, analyzes main differences between different systems, advantages and disadvantages of certain types of registration.

Key words: registration of titles, land title registration, title registration system, title to land, classification of registration systems.

Постановка проблеми. З набранням чинності 1 січня 2013 року законів України «Про Державний земельний кадастр» [1] та «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» [2] в Україні, нарешті, запроваджено функціонування єдиної системи реєстрації прав на земельні ділянки та інше нерухоме майно. Дана система реєстрації принципово відрізняється від тієї, що діяла в Україні до 1 січня 2013 року.

Дискусії щодо того, яка система реєстрації прав на землю є оптимальною, точаться не тільки в наукових колах України, де її формування перебуває на початковому етапі, але і в тих країнах Європи, де система реєстрації є давно сформованою і ефективно функціонує практично без суттєвих змін протягом кількох століть [3, с. 10]. У даному аспекті актуальним є дослідження найбільш ефективних світових систем реєстрації прав на землю та проведення їх класифікації.

Ступінь розробленості проблеми. В Україні окремі аспекти функціонування та класифікації систем реєстрації прав на землю висвітлені в працях С.В. Гринька [4], А.М. Третьяка [5; 6; 7], В.В. Сенчука [8], С.С. Овчарука [9], Т.В. Лісової [10; 11], П.Ф. Кулиничка [12; 13; 14] та ін.

Метою статті є визначення критеріїв для класифікації систем реєстрації прав на землю, а також дослідження основних відмінностей між різними системами.

Виклад основного матеріалу. Системи реєстрації прав на землю можна класифікувати за різними ознаками та критеріями. Залежно від того, у якій системі права вони функціонують, виділяють англосаксонську й континентальну системи, які, у свою чергу, підрозділяються на такі види [15, с. 14]:

– центральноевропейська модель реєстрації, що охоплює Австрію, Німеччину, Швейцарію, Нідерланди, Скандинавські держави, а також ряд східноєвропейських держав;

– французька система «публікації», що крім Франції одержала поширення в Бельгії й Люксембурзі, державах – колишніх французьких колоніях і деяких інших країнах;

– система Торренса, що одержала поширення в Австралії, Новій Зеландії та деяких регіонах Канади;

– розповсюджена в деяких штатах США система чисто документальної реєстрації.

Системи реєстрації можна класифікувати за органами, які здійснюють реєстрацію. Виділяють три основні моделі організації системи таких органів [16, с.13-14]:

– швейцарська модель передбачає здійснення державної реєстрації спеціалізованими поземельними установами (застосовується, наприклад, у Швейцарії, Квебеку (Канада), Каліфорнії (США), Австралії, Чехії, Італії, Франції);

– німецька модель передбачає покладання функцій поземельних установ на суди основної ланки (застосовується, наприклад, у Німеччині, Польщі, Чорногорії, до 2008 р. у Швеції);

– покладення функцій поземельних установ на нотаріальні органи. Ця модель застосовується досить рідко, наприклад, у Болгарії та Угорщині.

Підставою для класифікації систем реєстрації може виступати також спосіб сполучення або розділення кадастрової системи та системи реєстрації. Так, у деяких країнах функції ведення кадастру та реєстрації прав здійснюються одним органом, в інших ці функції розділені між різними органами [17]. В.Н. Сидоренко за співвідношенням кадастру

та системи реєстрації поділяє держави на такі групи [18, с. 42-44]:

– країни з німецькою системою (Німеччина, Австрія, Швейцарія), в яких виділяється кадастрова, топографо-геодезична та реєстраційна підсистеми;

– скандинавські країни (Швеція, Данія, Норвегія, Фінляндія), в яких переважають тенденції до створення єдиного багаточільового кадастру;

– країни з «наполеонівською» адміністративною системою (Франція, Іспанія, Італія, Греція тощо), для яких характерне розділення реєстру нерухомості та земельного кадастру, що виконує суто фіскальні функції.

– англомовні країни (Великобританія, США, окремі провінції Канади та інші країни «загального права»), яким властивий більший розвиток не земельного кадастру, а системи реєстрації прав, і з точки зору континентальної системи кадастр у Великобританії взагалі відсутній.

Залежно від прив'язки системи реєстрації до власника об'єкта нерухомості або до самого об'єкта нерухомого майна виділяють реальну та персональну систему реєстрації. При персональній системі реєстрації прав на нерухоме майно реєстр прав ведеться за власниками об'єктів нерухомості (наприклад, Франція, Бельгія). При реальній системі реєстрації прав на нерухоме майно реєстр прав складається з окремих розділів і ведеться щодо кожного об'єкта нерухомого майна, де відображаються відомості про права, обтяження й обмеження на об'єкті нерухомості. Реальна система реєстрації застосовується в РФ, Швейцарії, Німеччині й інших країнах, що використовують систему реєстрації німецького типу [19, с. 85].

За предметом систему реєстрації можна класифікувати на таку, що базується на «реєстрації документів» (deeds registration), її ще називають «актова система», та систему, де основою є «реєстрація прав або титулів» (title registration), тобто «титульна система».

У системі реєстрації документів до реєстру вноситься лише запис про передачу прав на землю. При цьому держава не несе ніякої відповідальності за дані угоди, тобто роль держави пасивна. Виконавча влада тільки веде облік договорів, що представляються для реєстрації, і, природно, не дає ніяких гарантій законності й дійсності прав, установлюваних угодами.

У системі реєстрації правових титулів реєструється факт самої угоди, оформлений відповідним чином, права й обмеження, які становили предмет угоди, а нерухомість відображається на спеціальних великомасштабних картах. Всі дії відбуваються відповідно до встановленої законодавством процедури, де держава гарантує коректність угод і несе відповідальність у випадках виникнення порушень прав власників. Загалом це досить складна система, у якій задіяний ряд організацій із чітким розподілом функцій. При цьому органи, які реєструють права власності, не мають абсолютно ніяких розпорядничих функцій у відношенні до нерухомості [20].

Тобто, при цій системі предметом реєстрації є саме право, а точніше, усі права,

обтяження, обмеження відносно конкретного об'єкта. Держава відіграє важливу роль, виступаючи тією чи іншою мірою гарантом правильності зареєстрованих прав і обтяжень. Зареєстровані відомості є надійними й загальнодоступними. Довіру до системи створює чітка регламентація діяльності реєстраторів, високий статус цієї організації, часто прирівняний до судового, участь нотаріусів у підготовці документів [21, с. 8].

Отже, основним критерієм для віднесення тієї чи іншої системи до системи реєстрації прав або системи реєстрації документів є роль держави в охороні прав на нерухоме майно. В цьому аспекті можна погодитися з іспанським ученим Фернандо П. Мендес Гонсалесом, який зазначає, що «... фактично, два основних відомих типи реєстраційних систем – системи документів і системи прав – являють собою дві різні відповіді на одне й те саме питання: якщо хтось із добросовісними намірами набуває майно від когось, хто не є власником, то кого повинен захищати закон? Істинного власника? Чи добросовісного набувача? Якщо ми виберемо першу відповідь, то це буде реєстр документів, а якщо другий – то це буде реєстр прав» [22]. В обох системах неодмінною умовою є, щоб власники землі й суспільство в цілому розуміли процес достатньо для того, щоб йому довіряти. Також дуже важливо, щоб установа реєстрації земель була неупередженою і вільною від усякого конфлікту інтересів. Крім того, оскільки дані зібрані в реєстрах, облікові записи повинні підтримуватися завжди в актуальному стані [23].

Необхідно зазначити, що і система реєстрації прав, і система реєстрації документів має свої різновиди, а у деяких країнах діють подвійні системи реєстрації правового титулу й реєстрації документів.

Титул – це законне право власності на нерухомість, що має документальну юридичну основу [24, с. 29]. Наявність титулу означає, що носій права придбав його на законних підставах і може претендувати на його здійснення й захист [25]. При реєстрації правового титулу особа, що законно здобуває земельну ділянку, може повністю покладатися на інформацію, яка міститься в реєстрі. Будь-яка особа, що втрачає землі в результаті помилки реєстрів, отримує компенсацію, навіть якщо помилка не була зроблена в органі реєстрації прав, а була результатом шахрайства. Закон повинен встановлювати, що завжди, якщо реєстраційний запис і який-небудь інший документ виявляються суперечливими, умови, внесені в органі реєстрації, будуть переважати над умовами документа, якщо зачіпаються інтереси третьої особи, що діяла добросовісно [23].

У даній системі кожна земельна ділянка ідентифікується на карті, й пов'язані з нею права вносяться до реєстру разом з ім'ям власника. Коли передачі підлягає вся ділянка, потрібно поміняти тільки ім'я власника. Коли передається частина ділянки, повинні бути внесені зміни в плани й оформлені нові документи [23]. Наприклад, у Швеції питання формування поділу і злиття нерухомого

майна присвячений спеціальний Закон «Про формування нерухомого майна» [26].

Найбільш поширеними різновидами системи реєстрації правового титулу є центральноєвропейська система реєстрації прав, визнана як класична Титульна система реєстрації прав на нерухомість, та система Торренса. Класичну титульну систему в свою чергу можна поділити на два підвиди в залежності від того, чи її ведення сполучено з функціями по веденню кадастру, чи вона відокремлена від кадастру.

Класична система реєстрації побудована на визнанні державою функції охорони прав своїх громадян і інших осіб, чії права вона визнає. У класичному зразку титульної системи використаний винахід німецьких юристів XVIII століття, а саме: ведення особливої книги, у якій на кожну земельну ділянку відкритий «аркуш», на якому реєструється права на нього. Звідси й назва – «Поземельна книга» [27, с. 36-37].

Суть Актової системи полягає в тому, що в угодах із землею та іншою нерухомістю держава, якщо й бере на себе яку-небудь відповідальність, то тільки в реєстрації самого факту здійснення угоди певного змісту між певними особами. Чи мають сторони право на здійснення цієї угоди, чи мають вони взагалі яке-небудь відношення до самого предмета угоди, та й чи існує цей предмет у природі, не цікавить реєстратора – у його обов'язки входить тільки впевнитися в тому, що перед ним саме ті особи, які вказують себе в договорі, що вручається йому для реєстрації, і точно зафіксувати дату й час реєстрації [27, с. 32].

За загальним правилом, реєстрація правовстановлюючих документів не є обов'язковою, хоча з цього правила є винятки. Так, наприклад, у Франції є обов'язковою реєстрація договору оренди на строк понад 12 років. Для переходу права власності достатньо тільки договору. Досягнення згоди про предмет договору і його ціну є достатнім для переходу права власності. Виникнення права власності не залежить від внесення запису в реєстр, тобто виникає без внесення його до реєстру. Англо-американська система реєстрації угод залишає внесення запису в реєстр на розсуд сторін. Відповідно реєстрація є суто технічною операцією, власником є останній добросовісний покупець [28, с. 38-39].

Як зазначає А.М. Карлін, в системі реєстрації угод уряд є просто зберігачем копій документів, що відносяться до прав власності, та їх інвентарних номерів, він не бере на себе відповідальності відносно чинності й законності цих документів [24, с. 29]. Таким чином, в актової системі орган державної реєстрації не розглядає суті угоди, не тлумачить юридичне значення прав, що можуть бути придбані, а лише реєструє документи, надаючи їм таким чином публічності та достовірності для будь-якої зацікавленої особи. Дана система не надає власникам гарантій їх прав, а лише робить незареєстровані документи менш значними, ніж зареєстровані [29, с. 19-20].

Покупець землі в країні, де діє система реєстрації документів, сам бере на себе всі

ризик, пов'язані з угодою. Ризик тут, в основному, полягає в тому, що продавець може не бути власником земельної ділянки, що продається, й не мати на її продаж ніяких повноважень.

Таким чином, перш ніж купити земельну ділянку, необхідно ретельно вивчити всю історію переходів її з рук у руки (Title of research), історію застав і здачі в оренду, аж до самого походження нерухомості, для того, щоб звести до мінімуму можливі ризики. Природно, що таке дослідження не під силу рядовому покупцеві – для нього за досить високу плату це роблять юристи, що спеціалізуються на цьому. Але й вони не в змозі дати стовідсоткову гарантію «чистоти титулу», і покупцеві однаково доводиться ризикувати, а отже, і страхувати придбаний титул. Страхуванням титулу займаються спеціалізовані страхові компанії. У США перша титульна страхова компанія Law Property Assurance and Trust Society була створена ще в 1853 році [29, с. 19]. Страхування титулу гарантує відшкодування збитків, що виникають у зв'язку з виявленням пороку титулу [30, с. 6]. При страхуванні титулу покупець, виплачуючи страховий внесок, здобуває гарантію, що у випадку, якщо титул виявиться недійсним, то страхова компанія виплатить йому компенсацію. Хоча, як стверджують окремі дослідники, американські страховики титулу не покривають вартості майна, а лише повну або часткову вартість купівлі [22].

Як правильно відмічає А.Р. Кірсанов, страхування повинно не замінювати реєстрацію прав, а служити додатковим інструментом захисту майнових прав. Причому, якою б досконалою не була система реєстрації, перехід права власності однаково пов'язаний з певним ризиком [28, с. 39].

Аналіз державної реєстрації прав на нерухомість у багатьох країнах світу показує, що система реєстрації угод виявляється значно дорожчою для користувачів і неефективною в порівнянні із системою реєстрації прав на нерухомість. Так, в окремих штатах США, де функціонує система реєстрації угод, загальні трансакційні витрати досягають 10% суми угоди, з них 4–6% становлять витрати на страхування титулу. Натомість у країнах Європи, де в основному діє система реєстрації прав на нерухомість, загальні витрати учасників угоди на здійснення угоди не перевищують 1–2% від вартості нерухомості [21, с. 8; 31, с. 94]. Натомість витрати держави на створення та належне фінансове забезпечення функціонування системи реєстрації прав більші, ніж аналогічні витрати на забезпечення функціонування актової системи реєстрації.

Оптимальна система реєстрації повинна повністю і, головне, достовірно відображати правовий статус власності, гарантувати надійність і точність даних, не відсилати до змісту попередніх угод для ознайомлення з останніми записами в реєстрі, забезпечувати гармонійне поєднання публічних і приватних інтересів, і стояти на захисті майнових інтересів добросовісних учасників цивільного обороту [32, с. 67].

Існуючу нині систему реєстрації прав на землю в Україні складно віднести до якогось конкретного типу. Так, Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» передбачив побудову в Україні центральноєвропейської системи реєстрації, з роздільним веденням кадастру та реєстрації. Також можна говорити про присутність у нинішній системі реєстрації прав на землю певних елементів системи Торренса, оскільки обов'язковою передумовою виникнення права власності на землю є наявність факту державної реєстрації. Проте в Україні не повною мірою діють такі базові постулати системи Торренса, як принцип гарантії та незаперечності прав.

Нетиповим для систем реєстрації прав на землю є положення Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», що у визначених законом випадках державним реєстратором є нотаріус як спеціальний суб'єкт, на якого покладаються функції державного реєстратора прав на нерухоме майно. Тобто, поруч із спеціально створеними органами державної реєстрації прав на землю та інше нерухоме майно реєстрація проводиться і нотаріусами.

Передбачено законодавством України і ведення поземельної книги (як первинного правового документа системи реєстрації [33, с. 107]), яка є основою побудови систем реєстрації центральноєвропейського типу.

Висновки. Найбільш важливою та змістовною є класифікація реєстраційних систем за предметом реєстрації. Класифікація систем реєстрації за предметом дає найбільш повне уявлення про організацію та принципи реєстрації прав на землю в тих країнах, які до неї належать.

Діючи на сьогодні в Україні систему реєстрації складно віднести до якогось конкретного типу, складається враження, що законодавець свідомо вирішив імплантувати в українську систему реєстрації прав на землю найкращі компоненти всіх відомих світових систем реєстрації, не задумуючись при цьому про можливість та доцільність їх спільного функціонування в межах однієї системи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про Державний земельний кадастр : Закон України від 7 липня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 8. – Ст. 61.
2. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 1 липня 2004 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>.
3. Піфко О.О. Реєстрація прав на землю у країнах Європи: порівняльний аналіз : монограф. / О.О. Піфко, Ю.М. Бисага. – Ужгород: ФОП Бреза А.Е., 2011. – 182 с.
4. Гринько С.В. Правові аспекти реєстрації прав на землю : монограф. / С.В. Гринько. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський Університет», 2004. – 172 с.
5. Третяк А.М. Земельний кадастр і реєстрація прав на нерухомість: їх суть і відмінності / А.М. Третяк // Землевпорядкування. – 2003. – № 2. – С. 46-53.
6. Третяк А.М. Проблеми створення системи управління земельними ресурсами та реєстрації землі / А.М. Третяк // Землевпорядний вісник. – 1998. – № 3. – С. 3-6.
7. Третяк А. М. Земельний кадастр ХХІ століття. Зарубіжні і вітчизняні погляди на розвиток земельного кадастру / А.М. Третяк. – К. : ПВКП «Укртиппроєкт», 1999. – 115 с.

8. Сенчук В.В. Правове забезпечення реєстрації нерухомого майна та прав на нього в Україні: історико-правовий аналіз : дис. канд. юрид. наук : 12.00.01 / В.В. Сенчук. – К., 2009. – 189 с.
9. Овчарук С.С. Організаційно-правові засади державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обмежень : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / С.С. Овчарук. – К., 2009. – 225 с.
10. Лісова Т.В. Особливості державної реєстрації прав на землю в сучасних умовах / Т.В. Лісова // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ, 2013. – № 2. – С. 273-282.
11. Актуальні питання державної реєстрації прав на землю / Т.В. Лісова // Публічне управління: теорія та практика, – 2013. – Вип. 2. – С. 144-149.
12. Організаційно-правові засади розвитку аграрного і земельного ринків в Україні : кол. монограф. / [В.І. Семчик, П.Ф. Кулинич, Л.О. Панькова та ін. ; за ред. В.І. Семчика]. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. – 264 с.
13. Кулинич П.Ф. Державна реєстрація прав на земельну і неземельну нерухомість: світовий досвід та проблеми його імплементації в Україні / П.Ф. Кулинич // Земельне право України, 2006. – № 9. – С. 30-39.
14. Кулинич П.Ф. Державна реєстрація прав на земельну нерухомість та земельний кадастр: поняття, співвідношення та правові засади / П.Ф. Кулинич // Юридичний журнал, 2005. – № 11(41). – С. 35-42.
15. Галимова В.М. Гражданско-правовые проблемы института государственной регистрации прав на объекты нежилого фонда и сделок с ними : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / В.М. Галимова. – М., 2005. – 27 с.
16. Емельянова Е.А. Правовые проблемы государственной регистрации прав на недвижимое имущество и сделок с ним: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Е.А. Емельянова. – Самара, 2004. – 220 с.
17. Янов О.В. Правові та інституційні аспекти ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні / О.В. Янов, М.С. Федорченко. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://ierpc.org/ierpc/papers/aggp13_ur.pdf.
18. Сидоренко В.Н. Правовое регулирование ведения государственного земельного кадастра : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / В.Н. Сидоренко. – М., 2002. – 320 с.
19. Ястребова В.В. Регистрация вещевых прав на недвижимое имущество в Российской Федерации и Федеративной Республике Германия : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / В.В. Ястребова. – М., 2007. – 180 с.
20. Черемшинський Г. Обзор опыта зарубежных стран в создании земельных регистрационных систем / Г. Черемшинський. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://masters.donntu.edu.ua/2008/ggeo/shubin/library/regsys/regsys.htm>.
21. Системы регистрации прав на недвижимое имущество. Опыт зарубежных стран / [под ред. А.А. Лазаревского]. – М. : Фонд «Институт экономики города», 2000. – 176 с.
22. Gonzalez F. P. M. Estado, Propiedad, Mercado / F. P. M. Gonzalez – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://cinder.artisoftware.com/wp-content/uploads/file/Documentos Valencia/Fernando%20P_%20Mendez.pdf.
23. Управление земельными ресурсами в Европе. Тенденции развития и основные принципы (Final draft, the delegation of Russian Federation translated study in Russian). Европейская экономическая комиссия ООН. – Нью-Йорк–Женева, 2005. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.unesc.org/env/documents/2005/wpla/ECE-NBP-140-r.pdf>.
24. Карлин А.М. Формирование системы регистрации прав на землю и иные объекты недвижимости в Российской Федерации : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.27 / А.М. Карлин. – М. : 2000. – 187 с.
25. Гражданское право : учеб. / [под ред. О.Н. Садикова] – М. : ИНФРА-М, 2006. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://for-expert.ru/gpravo1/13.shtml>.
26. The Royal Institute of Technology and Lantmäteriet, Swedish Land and Cadastral Legislation. – Stockholm. – 2007.
27. Никонов П.Н. Недвижимость, кадастр и мировые системы регистрации прав на недвижимое имущество / П.Н. Никонов, Н.Н. Журавский. – Санкт-Петербург : Роза мира, 2006. – 180 с.

28. Кирсанов А.Р. Административно-правовое регулирование регистрационной деятельности в сфере недвижимости : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.14 / А.Р. Кирсанов. – М., 2003. – 223 с.

29. Мартин А.Г. Титульне страхування земельних ділянок: світова практика, українські здобутки та перспективи / А.Г. Мартин А.О. Кошель // Землепорядний вісник. – 2009. – № 12 – С.18-21.

30. Горемыкин В.А. Недвижимость: регистрация прав и сделок, ипотечное кредитование (в схемах) / В.А. Горемыкин, Э.Р. Бугулов. – М. : Филинь, 1998. – 140 с.

31. Сыродоев Н.А. Регистрация прав на землю и другое недвижимое имущество / Н.А. Сыродоев // Государство и право. – 1998. – № 8. – С. 90-97.

32. Дмитриев А.В. Государственная регистрация прав на землю в г. Москве : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06, 12.00.03 / А.В. Дмитриев. – М., 2002. – 160 с.

33. Третьяк А.М. Управління земельними ресурсами та реєстрація землі в Україні. / А.М. Третьяк. – К. : 1998. – 224 с.

УДК 349.42

ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ЯК СКЛАДОВА ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Туєва О.М., к. ю. н.,
доцент кафедри земельного та аграрного права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У статті розглядаються проблемні питання правового забезпечення фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників як важливого засобу підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора економіки. Проводиться аналіз таких інструментів кредитування, як заставні закупівлі зерна, кредитні субсидії, аграрні розписки. Обґрунтовано необхідність удосконалення чинного законодавства у сфері державної підтримки сільського господарства.

Ключові слова: конкурентоспроможність аграрного сектора економіки, державна підтримка сільського господарства, фінансова підтримка, кредитування аграрних товаровиробників, аграрні розписки.

В статье рассматриваются проблемные вопросы правового обеспечения финансовой поддержки сельскохозяйственных товаропроизводителей как важного средства повышения конкурентоспособности аграрного сектора экономики. Проводится анализ таких инструментов кредитования, как заставные закупки зерна, кредитные субсидии, аграрные расписки. Обоснована необходимость усовершенствования законодательства в сфере государственной поддержки сельского хозяйства.

Ключевые слова: конкурентоспособность аграрного сектора экономики, государственная поддержка сельского хозяйства, финансовая поддержка, кредитование аграрных товаропроизводителей, аграрные расписки.

Tuyeva O.M. FINANCIAL SUPPORT AS A PART OF LEGAL COMPETITIVENESS IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF ECONOMY

The article deals with the problematic issues of legal maintenance of financial support of agricultural producers as an important means of improving the competitiveness of the agricultural sector. It was carried out the analysis of the lending instruments such as the pledge purchases of grain, credit subsidies, agricultural receipts. Also it was grounded the necessity of legislation's improvement in the sphere of state support for agriculture.

Key words: competitiveness of the agricultural sector of economy, state support for agriculture, financial support, agricultural producers' crediting, agricultural receipts.

Розвиток конкурентоспроможного аграрного виробництва у комплексному поєднанні з розбудовою сприятливих умов для розвитку сільських територій є національним пріоритетом нашої держави. Надзвичайно важливим є формування послідовного, цілеспрямованого і ефективного законодавства в цій галузі, яке б не лише відповідало курсу на реформування аграрних відносин, а і було б стимулюючим фактором.

Розв'язання складних соціально-економічних і суспільно-політичних проблем села потребує розробки правового механізму введення на принципово нові засади розвитку сільського господарства. За своєю сутністю і цільовим призначенням воно повинно стати відроджувальним, базуватися на чітко визначеній, всебічно обґрунтованій і активно сприяючій державою правовій, економічній, організаційній та соціальній основі [1, с. 41].

Дослідженню питань фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників присвятили свої роботи такі науковці у галузі аграрного права, як Т.В. Курман, І.П. Сафонов, А.М. Статівка, В.Ю. та ін. Також важливими для опрацювання означеної проблематики є роботи таких науковців у галузі економічної науки, як І.П. Ансофф, В.К. Акулов та ін.

Мета статті полягає у проведенні теоретико-правового дослідження інструментів фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників як найважливішого засобу підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора економіки.

Конкурентоспроможність аграрного сектора економіки є досить складною і багатогранною категорією, що визначається різними чинниками. Конкуренція (від лат. *concurere* – зіштовхуюсь) – економічний про-